

'אמר ליה אביי לרבא כיצד מקמצין, אמר לו: כדקמצי אינשי' – שבאמת הוא פלא, הלא כל אדם יודע שלא במותו יקח הכל כי אם יעזוב לאחרים חילו, ולמה אפוא יקמץ – אלא הקמץ שוכח בכל זה וסובר שיחיה לעד. זהו שהתפלא אביי ואמר לו לרבא כיצד מקמצין – רצה לומר, כיצד יוכל אדם להיות קמצן כנ"ל, אמר לו: 'כדקמצי – אינשי, פירוש, כשאדם הוא משוקע בקמצנות, אינשי ושוכח מכל התכלית, והפירוש אינשי לשון שכחה, כמו 'נשני אלקים'... ועל דרך הנ"ל, זה שאמרו (ברכות ג:) אין הקומץ משביע וכו' – פירוש, הקמץ ורע עין אינו משביע, כמו שנאמר במשלי (כג) אל תלחם את לחם רע עין, ושם אל תתאו למטעמותיו, והוא לחם כזבים וגו' אכלת תקיאנה. אבל הנותן בעין יפה, הנהנה יוצא שבע'...

(מתוך דברי ישראל (מודיע) ויקרא)

דף יב

'איבעיא להו, לדברי האומר שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה... אפילו לר' עקיבא דאמר זריקה מועלת ליוצא, הני מילי יוצא דאיתיה בעיניה ופסול מחמת דבר אחר הוא, אבל חסרון דפסולא דגופיה הוא, לא מהני ליה הקטרה'. החילוק בין חסרון שהוא פסול-בגופו, ובין יוצא שהוא פסול-מחמת-דבר-אחר, ניתן לבאר בכמה פנים; רש"י פרש לפי שהיוצא נפסל מחמת אויר ירושלים, לפיכך אין זה פסול בגופו (וכדרך זו בפרוש הר"מ להלן יג.). ולפי זה נראה שפסול טומאה ייחשב פסול-בגופו, שהרי הוא פסול מחמת עצמו שהוא טמא, ולא מחמת דבר אחר. וכן משמע בתוס' במעילה (ז), שלא אמר ר' עקיבא זריקה מועלת אלא ליוצא ולא בשאר פסולים, כגון טומאה. ואולם מדברי הרמב"ם (מעילה ג, ט) נראה שמשוה יוצא לטמא. וכנראה לדעתו רק חסר נחשב 'פסולו בגופו' היות והחסר כבעל-מום (כדלעיל ט), אבל טומאה או יציאה אינם שינוי בגוף הדבר ממש. ועוד יש לפרש סברת החילוק שבגמרא, והלא סוף סוף נפסלו השירים משום 'יוצא' – אך נראה שטעמו של ר' עקיבא שהזריקה מועלת ליוצא הוא מפני שהזריקה בעצמה פועלת את פעולתה להפקיע הבשר מקדושתו, אלא שנתהווה על הבשר פסול מצד אחר בכך שיצא החוצה, והלא אותו פסול שייך גם לאחר זריקת הדם, הרי שאינו שייך לעצם הזריקה, הלכך מועלת הזריקה לענין מעילה ופיגול. לא כן בשירים שחסרו בין קמיצה להקטרה, פסול זה הלא אינו שייך אחר הקטרה, הלכך גדרו של פסול זה הוא ששיריים שחסרו אינם ניתרים על ידי הקטרת הקומץ כשאר שירי מנחה, וזהו 'פסולו בגופו' – בעצם המתיר; הפסול הוא בעצם ההקטרה שאינה מועילה להתיר השיריים, וממילא הם עומדים בקדושתם ולא יצאו מידי מעילה. וזה גופא הוא ספק הגמרא; האם בחסרו שיריים יש פסול בעצם התר הזריקה או פסול צדדי הוא.

ולפי זה, טומאה, היות והיא שייכת גם לאחר זריקה, הרי זה כ'יוצא' ונחשבת פסול מחמת דבר אחר (עפ"י שו"ת אחיעזר ח"ב מא, א. וע"ש אריכות בישוב שיטת הרמב"ם בנטמא אחד מן הסדרים, ועוד. וע"ע חזו"א קמא כו).

'... אפילו לר"א דאמר אין זריקה מועלת ליוצא, הני מילי יוצא דליתיה בפנים, אבל חסרון דאיתיה בפנים – מהניא ליה הקטרה' – ואף על פי שאמרו (בבבחים כו.) כל זריקה שאינה מתרת הבשר באכילה אינה מביאה לידי פיגול [ודרשו ואם האכל יאכל... – מי שפיגולו גרם לו, יצא זה שאין פיגולו גרם לו אלא דבר אחר גרם לו] – זהו דוקא כשיש פגם בזריקה עצמה, שגם ללא הפיגול אינה ראויה להתיר

הבשר באכילה, אבל אם הבשר [וכן השירים במנחות] אינו ראוי לאכילה מצד דבר אחר, לא נתמעט מפיגול. הלכך יש לומר שכשחסרו השיריים הרי הוריקה מצד עצמה אין בה גרעון, לכך נתפסת בה מחשבת פיגול (עפ"י תוס' זבחים כו. ד"ה יצא; שטמ"ק כאן, ואחיעזר שם, וע"ש ל,ה).
ע"ע בספר דבר אברהם ח"ג א ענף ז.

– הספק בגמרא אמור הן כשפיגל בקמיצה קודם שנחסר; האם נחשב 'קרב המתיר כמצוותו' או שמא כיון שהשירים אסורים אינו נחשב 'מתיר', הן בפיגול לאחר שנחסר וחשב להקטיר הקומץ והלבונה למחר, או שחשב לאכול השירים למחר (כן הוכיח בחזו"א קמא כו,ז).

ותני ר' חייא: הקומץ את המנחה, ולא תני או כזית, מאי טעמא לא תני או כזית – לאו כגון שחסרו שירים וקמו להו אכזית, וכיון דבמתן כלי בהילוך ובהקטרה לא מתני ליה או כזית אשירים, בקמיצה נמי לאכול שירים לא תני או כזית. לולא פירוש רש"י ותוס' (וע' ב'חדושי הרשב"א' אריכות רבה) היה נראה לפרש שלכך לא שנה ר' חייא 'או כזית', כי באמרו 'לאכול שייריה' כבר נכלל דין כזית, שהרי גם אם נחסרו השירים ועמדו על כזית ועתה כל שייריה אינם אלא כזית, אם חשב על השירים להקטירם חוץ לזמנו – פיגול ובכרת. הרי שמענו שמחשבת פיגול חלה על כזית. הלכך אגב שירים גם בקומץ לא נקט 'כזית' ואעפ"י ששם אי אתה מוצא שנחסר ועמד על כזית (וקרוב לזה פרשו רבנו מאיר ורבנו שמואל להלן יג.).

(ע"ב) 'הדר אמר רבא: לאו מילתא היא דאמרי, דתניא: קדש קדשים הוא – שאם נפרסה אחת מהן חלותיה כולן פסולות. הא יצאת, הני דאיכא גוואי כשרות...' ואם תאמר מנין לדייק כן, שמא נקט 'נפרסה' להשמיענו שעל אף שהיא בפנים והרי פסולה קל (כדברי רבא לעיל), אעפ"י כ' נפסלו שאר החלות, וכל שכן אם יצאה; –
יש לומר שמדייק מכך שהיה לו לומר בסתם 'ארע פסול באחת מהן' והכל בכלל.
ודוחה אביי, שמא לא נקט בסתם, כי בא למעט נטמאה. אבל יצאה אחת אכן נפסלו השאר ב'כל שכן' מנפרסה (צאן קדשים).

'אביי אמר... אלא אימא הא לאכול ולאכול דבר שדרכו לאכול...' רש"י כאן מפרש שחשב שתי מחשבות שונות, לאכול חצי זית חוץ לזמנו וחצי זית חוץ למקומו. ומדברי רש"י בזבחים (לא:): נראה שחישב לאכול חצי זית ואחר כך שוב חישב על חצי זית, ומשמיענו שחלה מחשבת-פסול לחצאין, הגם שלא חשב על כזית שלם בבת אחת (עפ"י 'חדושי הרשב"א'. וע' להלן יד: שאפילו בשתי עבודות מצרפים שתי מחשבות של חצי זית).

*

מעשה באדם אחד שהביא מנחתו מגליא ומאספמיא ומחברותיה וראה את הכהן שקמץ ואכל את השאר. אמר: אוי לי, כל הצער הזה שנצטערתי – בשביל זה שיאכל? היו הכל מפייסין אותו לומר: מזה זה (הכהן) שלא נצטער אלא בין כבש למזבח וזה שיאכל מנחתך, אתה שנצטערת כל הצער הזה – על אחת כמה וכמה! (עפ"י מדרש 'שוחר טוב' כב ועוד).

הלבנה אשר על המנחה – עד שתהא קיימת הלבונה שנקבעה עם המנחה בתחילה). לרבי יהודה – שיעורה לא פחות משני קורטים (כל – כלשהו. ואת – לרבות קורט אחר). לר' שמעון – קורט אחד (לא דרש לרבות מ'ואת').

פסק הרמב"ם כרבי יהודה. ורש"י כתב שסתם מתניתין כר"מ (וע' רש"י ש זבח תודה). לבונה הבאה בפני עצמה, ובכלל זה בזיכי לבונה של לחם הפנים; אמר רבי יוחנן: לדברי הכל פחות מקומץ – פסולה. ורבי אמי ורבי יצחק נפחא נחלקו בדבר; אחד מהם סובר כר"מ ואחד סובר כמחלוקת בלבונה הבאה עם המנחה, כך מחלוקת בבאה בפני עצמה.

ריבה לבונתה: לפירוש אחד ברש"י (וכ"פ הרמב"ם): הוסיף מעט – כשר. הוסיף כשיעור קומץ, שהפריש לה שני קמצים – פסול. לפירוש השני ברש"י (וכ"פ בתוס') – להפך. ריבה בלבונה בחולין או בשל חברתה – לתוס' פסולה ולרמב"ם כשרה (ע' הו"א כא, י). הפריש שני קמצים ואבדו; שעת הקמיצה היא הקובעת לפסול משום חסר או משום יתר. ובלחם הפנים – שעת הסילוק.

דפים יא – יב

כ. א. מהו השיעור המנימלי שאם חשב עליו מחשבת-פסול נפסלה המנחה – בקומץ, בשירים ובלבונה?
 ב. חישוב על חצי זית מחשבת 'חוי' לזמנו ועל חצי זית 'חוי' למקומו; חישוב לאכול חצי זית חוי לזמנו בדבר שדרכו לאכול ועוד חצי זית מדבר שאין דרכו לאכול; חצי זית לאכול וחצי זית להקטיר חוי לזמנו – מה הדין?

ג. חישוב לאכול או להקטיר כזית חוי לזמנו וכזית חוי למקומו או שלא לשמו, מה הדין?

א. השיעור המנימלי שחלה בו מחשבת-פסול הוא כזית, הן בקומץ הן בשירים (ואפילו למ"ד יש הקטרה בפחות מכזית. עתוס' נח רע"ב). ובלבונה – כפי שיעור הכשרה; קומץ, קורט או שני קורטין, כדלעיל. בדעת רבי אלעזר אמרו שלא חל פסול אלא אם חושב להקטיר הקומץ כולו. [וכן בשאר דברים – כשחושב להקטיר את כל הדבר שדינו להיקטר] ועד שיחשוב על כל המתיר – הקומץ עם הלבונה.

ב. חישוב על חצי זית חוי לזמנו וח"ז חוי למקומו [או מחשבת פסול אחרת, כגון של"ש במנחת חוטה וקנאות] – פסול ואין בו כרת.

דבר שאין דרכו לאכול, כגון קומץ שדינו להיקטר, אינו מצטרף להשלים לכזית במחשבת אכילה, מלבד לר"א שאמר מחשבים מאכילת אדם לאכילת מזבח ולהפך. אכילה והקטרה אינם מצטרפים.

ג. כזית חוי לזמנו וכזית חוי למקומו [או שלא לשמה – במנחת חוטה או קנאות] – פסול ואין בו כרת. לדברי רבי יהודה, אם מחשבת הזמן קדמה למחשבת האחרת – פיגול וחייבים עליו כרת. וחכמים חולקים. עוד בדיני עירוב מחשבות – ע' בובחים כט-ל לא.

דף יב

כא. א. שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה – האם הקטרת הקומץ מועילה להוציאם מידי חיוב מעילה? והאם חלה מחשבת פיגול בהקטרה זו, לחייב את האוכל בכרת?

ב. יצאו או נטמאו השירים – האם מועילה ההקטרה להוציאם מידי מעילה, והאם חלה מחשבת פיגול?

ג. נפרסה או יצאה או נטמאה חלה אחת מלחם הפנים – האם נפסלו שאר החלות?

א. שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה; לדעת האומר אין מקטיר קומץ עליהם – אין הקטרתו כלום, ולא יצאו מידי מעילה ולא חלה מחשבת פיגול (כן נראה מפשטות הגמרא, הגם שיש מקום לדחוק באופן אחר – ע' אחיעזר ח"ב מא, יב). ולדעת מי שאומר מקטיר קומץ עליהם; אמר רב הונא: לא יצאו מידי מעילה ולא חל פיגול, היות ונפסלו השירים מאכילה פסול-הגוף. ורבא (בהגהות מצפה איתן הגיה רב ה) אמר בתחילה: יצאו מידי מעילה וחל פיגול. ואחר כך רבא חזר בו מכח הברייתא, ואולם אביי דחה הראיה מהברייתא, ולדבריו יתכן שלרבי עקיבא שאמר זריקה מועלת ליוצא, כמו כן מועילה לשירים שחסרו.

א. נראה מדברי הרמב"ם (פסח"מ טז, יא; מעילה ב, ז) שלא הלכה הרי זו בעיא דלא אפשטא, וספק פיגול הוא וספק מעילה.

ב. מבואר בגמרא שאין חילוק בין אם נחסרו לאחר מתן הקומץ בכלי או בין קמיצה למתן כלי (אחיעזר ח"ב מא, יב, ודלא כמוש"כ בטהרת הקדש לעיל ט).

ב. יצאו מהשירים חוץ לעזרה; מחלוקת רבי עקיבא ורבי אליעזר האם זריקה מועלת ליוצא, להוציא מידי מעילה. והוא הדין לענין חלות פיגול.

נחלקו חכמים (במעילה ו) האם כן הדין אף בשיצאו כולם או רק במקצתם, אבל יצאו כולם אין זריקה מועלת אף לרע"ק. (התוס' בתירוח אחד צדדו שלדברי רבי יהושע אפילו יצאו כולם זריקה מועלת, ועדיפא מרע"ק).

ובספר אור שמח (מעילה ג, ט) חידש שדין שיירי מנחות שונה מבשר הזבח, אפילו יצאו כולם – מועילה להם הקטרת הקומץ כדין יצאו מקצתם.

נטמאו מהשירים והקטיר הקומץ; הואיל והציץ מרצה על הטומאה, הרי זו הקטרה מועילה להוציאם מידי מעילה.

ואפשר שלר"א הסובר אין זריקה מועלת ליוצא, הוא הדין אינה מועלת לנטמא (עפ"י לקוטי הלכות).

ג. נפרסה חלה אחת או מקצת מן החלות, לאחר פירוק המערכת [או משהגיע זמן פירוקה, כדלעיל] וקודם הקטרת הבזיכין [שאילו מקודם לטילוק הרי זו כמנחה שחסרה קודם קמיצה, שאין מקטיר הקומץ. ע' לעיל ט] – כל שאר החלות פסולות (קדש קדשים הוא), אבל מקטיר את הבזיכין. כן שנינו בברייתא.

לפי מה שהסיק אביי, דין זה אמור רק לרבי אליעזר (וכן מבואר מהברייתא להלן מו. כפרש"י בד"ה נפרס), אבל לרע"ק שאר החלות כשרות (כן מבואר בתוס').

לרבי עקיבא, החלות מותרות באכילה, שלא כשאר המנחות שאם נחסר מהשירים – הכל אסור באכילה, כי כאן הם כגופים נפרדים (עתוס'; חשק שלמה). ואפשר לפרש שאסורות באכילה (ע' אחיעזר ח"ב מא, ד – לפי התירוח הראשון בתד"ה הוא).

יצאה – לדברי רבי עקיבא השאר כשרות ולרבי אליעזר פסולות.
נטמאה – משמע שהשאר כשרות, שהציץ מרצה על הטומאה.

ואפשר שלר"א אליבא דרבא פסולות (לקוטי הלכות בד' הרמב"ם). והראב"ד פסק בין שנפרסה בין שיצאה בין שנטמאה – כולן פסולות (ע"ע שו"ת אחיעזר ח"ב מא).

פרק שני; דף יג

כב. מה הדין במקרים דלהלן:

- א. הקומץ את המנחה להקטיר קומצה למחר.
  - ב. הקומץ את המנחה להקטיר לבונתה למחר.
  - ג. סילק מן השלחן בוך של לבונה על דעת להקטיר הבוך השני למחר.
  - ד. שחט כבש אחד משני כבשי עצרת, על מנת לאכול את חברו למחר.
- א. הקומץ ע"מ להקטיר הקומץ למחר – פיגל.
- מבואר בגמרא שאפילו רבי יוסי מודה בזה מפני שמפגלין בחצי מתיר. כלומר אע"פ שהקטרת הקומץ שעליה חשב, אינה מתירה לבדה אלא בצירוף הקטרת הלבונה – פיגל, כיון שחשב בקמיצה שהיא עבודה שלמה (עפ"י רש"י להלן יד ותוס' כאן). ולדעת הרמב"ם נחלקו בזה תנאים, האם מפגלים בחצי מתיר (ע"ע תוי"ט; זבח תודה; חזו"א כב, יב יג וקמא כח, ט. וכן אמרו בגמרא (יב): שלרבי אלעזר אינו פיגול עד שיחשוב להקטיר קומצה ולבונתה למחר).

- ב. הקומץ את המנחה להקטיר לבונתה למחר; לדברי רבי יוסי – פסול (מדרבנן. עפ"י גמרא יד; מפרשים) ואין בו כרת, שאין מפגלין ממתיר למתיר אחר. וחכמים אומרים: פיגול ובכרת, כיון שהלבונה והקומץ נקבעים בכלי אחד, הרי הם כדבר אחד.
- פסק הרמב"ם כחכמים. וע"ע להלן יז.

- ג. אמרו בגמרא שלרבי יוסי אין מתיר מפגל את המתיר בשני בזיכי לבונה, הלכך פסול ואין בו כרת. ולחכמים – פיגול ובכרת (כיון שמונחים שניהם על השלחן ועל ידו נתקדשו שניהם – ככלי אחד הם. שפת אמת וזבח תודה).
- ופרשו ראשונים שמדובר כשחשב בשעת סילוק בוך אחד להקטיר למחר את הבוך השני. ודוקא כשחשב גם בשעת סילוק הבוך השני, אבל אם לא חשב אלא בראשון – באנו למחלוקת ר"מ וחכמים האם מפגלין בעבודת חצי מתיר.
- ורש"י פרש שמדובר שחשב בשעת הקטרת הבוך ולא בשעת סילוקו. ותמהו המפרשים הלא קיימא לן אין הקטרה מפגלת הקטרה (עפ"י שטמ"ק וזבח תודה. והרמב"ם השמיט דין סילוק. ונראה שמפרש כפרש"י והולך לשיטתו שהקטרה אינה מפגלת הקטרה. זבח תודה).

- ד. שחט אחד מכבשי עצרת לאכול את השני למחר – שניהם כשרים, שאין מפגלים ממתיר זה למתיר אחר.

- כג. א. אלו הן עבודות המנחה השוות ונלמדות מעבודות הזבח?
- ב. ליקוט לבונה לצורך הקטרתה – האם נחשב 'עבודה' לפסול זר?
- ג. האם אפשר להקטיר הלבונה לפני הקומץ?